наявність близьких людей та друзів – основа того, на чому ґрунтується та будується щастя.

Для того, щоб рівень щастя людей зріс, також важливим є сталий розвиток: гармонійне поєднання соціальних, духовних передумов, що забезпечать захист майбутніх поколінь та відкриють можливості для розвитку свободи життєвого вибору. Сьогодні люди у всьому світі відчувають вплив нерівності. Саме порівняння, яке мимоволі роблять люди щодо рівня їхнього життя, значно знижує відчуття справедливості та задоволеності власним буттям. Іншим фактором, який значно знижує відчуття щастя, є порушення прав людини, що впливає на багатьох людей світу, включно з країнами, які посідають найвищі місця в Індексі щасливої планети. Такі порушення негативно відображаються на суспільстві та тривалості життя в країні [4].

Безперечно, особисте щастя та суспільне щастя характеризуються взаємозалежністю, постійним взаємовпливом та взаємоперетворенням індивідного й соціального. Взаємовплив особистого щастя й суспільного щастя проявляється в тому, що особисте щастя є одним зі складників суспільного, а стан суспільного щастя створює сприятливі умови до активізації проявів особистого. З іншого боку, для формування цілісної моделі щастя суспільства важливим є відчуття щастя кожного громадянина. Тому щастя є найважливішим аспектом кожної людини, що допомагає нам рухатися вперед і досягати цілей, які ми перед собою поставили. Ми самі відповідальні за рівень усвідомлення того, чим для нас є щастя і в чому проявляється його соціальність.

Джерела та література

1. Айраксинен Т. Щастя. Відверте і чітке бачення щастя і того, чому у нас його немає. Львів: Вид-во Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр, 2017. 208 с.

2. Боно Т. Наука щастя: коли лайки – це ще не все. Київ: Книголав, 2020. 19 с.

3. Лактіонова Г. М. Щастя і сучасна освіта: інформація до роздумів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 2. С. 58–68.

4. Happy planet index. URL: http://happyplanetindex.org/about

Парчевська Вікторія
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ФІЛОСОФІЯ СТОЇЦИЗМУ ПРО ДОСЯГНЕННЯ ЛЮДИНОЮ ЩАСТЯ В СЬОГОДНІШНЬОМУ ВИМІРІ

Анотація. *Автором проаналізовано значення філософії стоїцизму в контексті досягнення щастя. Окреслено сутність стоїчних дисциплін. Охарактеризовано основні принципи, що зумовлюють розуміння стоїчної евдемонії. Визначено вплив досліджуваної філософської течії на усвідомлення душевної гармонії. Виявлено переваги залучення стоїцизму на шляху до досягнення щастя.*

Ключові слова: *стоїцизм, щастя, стоїчна евдемонія, дихотомія контролю.*

Abstract. *The author analyzes the significance of the philosophy of Stoicism in the context of achieving happiness. The essence of Stoic disciplines is outlined. The basic principles that determine the understanding of Stoic eudemony are described. The influence of the studied philosophical current on the awareness of mental harmony is determined. The advantages of attracting stoicism on the way to happiness are revealed.*

Keywords: *stoicism, happiness, stoic eudemony, the dichotomy of control.*

Однією з найбільш значущих філософських шкіл елліністичного періоду є стоїцизм. Мета стоїчної філософії – досягнення щастя. У пізньоантичний період філософія була структурована на логіку, фізику й етику. Відповідно до цих елементів сформувалися стоїчні дисципліни. Фізики стосується бажання: стоїчне сприйняття, основними чеснотами якого виступають доблесть і помірність. Саме завдяки цьому людина має навчитися, чого варто і не варто бажати. На думку стоїків, жити необхідно, маючи уявлення про природу світу і про природу людини в ньому. Відповідно, фізика в цьому відношенні полягає в розумінні людиною речей, на які вона може впливати, а на які – ні. За стоїками, потрібно дистанціюватися від переживань, на які не можна вплинути. Варто займатися тим, на що поширюється воля людини. До того ж вкрай важливо, міркують філософи, отримати насолоду від повноти моментів життя і зберегти душевну рівновагу. Етика в стоїків виражена в дисципліні дії: стоїчна філантропія має розвинути справедливість. Під час визначення власної поведінки варто пам'ятати, стверджують стоїки, що світові процеси окреслюються особистостями та їх чеснотами, тож украй важливо мати гідні приклади для наслідування. Стоїчна логіка представлена дисципліною згодою-усвідомленістю, основною рисою якої є розумність, виражена в реакціях на різні ситуації. Своїм вченням стоїки намагалися відповісти на питання про сенс і мету життя.

Основні принципи стоїцизму можна окреслити в трьох пунктах:

- чеснота є найвищим благом, бо вона дає можливість правильно використовувати інші блага;
- потрібно жити у згоді з природою людини, застосовуючи розум до соціального життя, будуючи краще суспільство;
- варто застосовувати дихотомію контролю, відрізняючи речі, на які ми можемо вплинути (власні рішення, вчинки), а на які – ні (решта).

Мабуть, найбільший внесок стоїцизму в давню еллінську філософську традицію, або, принаймні, найбільш унікальний, відобразився у сфері психології: розумові здібності при цьому не відокремлювалися від душі, як це передбачено сучасною філософією [2, с. 62]. Стоїк розуміє і любить свою долю, яка б не випала йому. Мудрець живе доброчесним життям, тобто у згоді із законами природи, що забезпечує йому атараксію – спокійне й безтурботне існування.

Стоїчне ставлення до нераціонального пояснює дослідниця Н. Шерман. Авторка виявила текстові докази у Діогена Лаертського, які свідчать, що стоїки не пропагували відсутність почуттів, а підкреслювали значущість хорошого самопочуття в привчанні людини до чеснот [3, с. 117].

Згідно зі стоїчним уявленням про світ, інтелектуальний процес є найбільш необхідним для осягнення людиною свого життя, а емоції посідають другорядне місце. Психологія різних людей об'єднана раціональністю [1, с. 56]. Щастя досяжне тоді, коли спокій душі не порушує жоден надмірний потяг. Стоїчна відмова від пристрастей не означала відмови від щастя чи радості. Основна ідея в контексті другорядності раптових душевних поривів полягає в тому, що єдиним тривалим задоволенням для людини вважають розуміння уявлення про своє життя як про гарне та гідно прожите. На думку стоїків, душевної гармонії людина може досягнути, лише усвідомивши кордон між власною зоною відповідальності, вираженою в особистій діяльності, та простором поведінки інших, проконтролювати який неможливо. Безперечно, ідеї стоїцизму є актуальними в наш час. Людина завжди прагнула досягнути щастя. Стоїки навчають не тривожитися про речі, на які неможливо вплинути. Послуговуючись ідеями цієї філософської школи, можна певною мірою підготуватися до негативних подій у житті, пам'ятаючи про межу відповідальності за життєві процеси.

Отже, пропоновані стоїками чесноти формують сильну особистість завдяки розвитку важливих чеснот. Стоїчне розуміння процесів у людському житті може стати в пригоді сучасникам. Згідно з цією філософською течією, щастя насправді не залежить від зовнішніх факторів. Досягнення евдемонії може бути забезпечене за допомогою використання трьох основних принципів стоїцизму. Найбільш актуальним серед них є дихотомія контролю, що полягає в розмежовуванні зони впливу на розвиток подій та решти ситуацій, які від суб'єкта не залежать.

Джерела та література

1. McMahon Jennifer A. Beauty as Harmony of the Soul: the Aesthetic of the Stoics. *Greek Research in Australia: Proceedings of the Eighth Biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University June 2009.* Flinders University Department of Languages – Modern Greek: Adelaide, 2009. P. 54–63.

2. Peter J Worth Jr. Stoic Philosophy: Its Origins and Influence. *Journal of Social Philosophy Research.* 2014. P. 56–68.

3. Sherman N. Making a Necessity of Virtue: Aristotle and Kant on the Virtues. Cambridge University Press. 1997.

Столяр Анастасія
Донецький національний університету імені Василя Стуса

СЕНС ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Анотація. *У цій науковій роботі висвітлено думки та дослідження сенсу нашого життя на основі філософських аспектів. Здійснено аналіз проблем сенсу людського життя та наведено найпопулярніші поради відомих філософів. Систематизовано знання щодо*